

ЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТНОГО УРОКУ З ПРИРОДОЗНАВСТВА В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Предик А.А. (м. Чернівці, Україна)

Актуальність проблеми. Відомо, що основною формою організації навчального процесу в сучасній початковій школі залишається урок, на якому вирішуються завдання єдності навчання, виховання та розвитку особистості учня. При цьому значне місце відводиться предметним урокам, які проводяться під час вивчення природознавства.

Предметність як найважливіший дидактичний принцип початкового навчання сприяє активізації пізнавальної діяльності дітей. Особливо велика роль предметності в навчанні молодших школярів, які володіють значною мірою конкретним мисленням. Засвоєння знань дітьми відбувається більш успішно при широкому використанні прийомів роботи з натуральними предметами. В цих випадках діти отримують осмисленні і міцні знання, що мають практичне значення, причому з меншими затратами сил та енергії, а також психічних зусиль як учителя, так і учнів.

Проблему вивчення специфіки предметних уроків у початковій школі досліджувало багато вчених-педагогів, методистів, вчителів-практиків. Зокрема, в працях Т.М. Байбари, О.А. Біди, В.Ф. Гетьмана, Н.С. Коваль, З.О. Клепіної, М.М. Скаткіна, Л.К. Нарочної та інших, наголошується, що успішне оволодіння учнями природничими знаннями значною мірою залежить від рівня опанування ними вміннями та навичками спостерігати за живою та неживою природою, аналізувати тіла та явища навколишнього світу.

Особливості предметного навчання прослідковуються ще в працях Я.А. Коменського та Й.Г. Песталоцці. Так, Я.А. Коменський зазначав, що починати навчання треба не зі словесного тлумачення про предмети, а з реального спостереження за ними, і тільки після ознайомлення з предметом може йти мова про нього, потрібно вчити так, щоб люди, наскільки це можливо, набули знань не тільки з книг, але з неба й землі, з дубів та з буків, тобто знали і вивчали самі предмети [5].

В Росії вперше ідею предметного навчання підтримав В.Ф. Зуєв [3]. У 1786р. під його керівництвом було підготовлено підручник "Нариси природної історії", в якому методика викладання природознавства відповідала основним концептуальним положенням, близьким до традиційного класичного дидактичного напрямку Я.А.Коменського. Де він зазначає, що вчитель повинен дотримуватися принципу наочності: акцент на вивчення натуральних об'єктів – під час розповіді про який-небудь предмет вчитель показує його в природі, в крайньому випадку замінює їх наочними посібниками (малюнками), тобто предметна наочність оцінювалася вище графічної; також не слід обмежуватися рамками підручника, а проводить практичні роботи з натуральними предметами, заняття з географічною картою, екскурсії в природу, вести навчання на основі наочності й предметності, шляхом живої співбесіди з дітьми; використовувати самостійну роботу учнів, а саме по розпізнаванню об'єктів природи та описанню їх своїми словами [3].

Вагомого значення предметному навчанню приділяв і К.Д.Ушинський, саме ним був введений в шкільну практику предметний урок, хоча на той період даний термін не прижився. На таких уроках під керівництвом учителя учні повинні спостерігати, порівнювати, описувати, обговорювати факти і явища, що спостерігаються, робити висновки і узагальнення та перевіряти їх простими, доступними дослідями. Вчений рекомендував вибудовувати їх від простого до складного; будь-який факт мав супроводжуватися висновком; кожний наступний урок мав бути наслідком попереднього і т.ін. Науковець зазначав, що предмет, який знаходиться перед очима учня або який дуже вкарбувався в його пам'яті сам по собі, без чужого слова, збуджує в учня думки, виправляє їх,

якщо вони непевні, приводить їх у природну, тобто правильну систему.

У вітчизняну педагогічну літературу термін «предметний урок» був введений О.Я.Гердом (1863) в методичному посібнику для учителів початкових класів "Предметні уроки в початковій школі". Автор посібника визначає основну мету даних уроків – формування в учнів цілісного уявлення про тіла та явища навколишнього світу. Реалізація мети досягається за умови безпосереднього сприймання учнями об'єктів природи, аналізу й порівняння здобутих фактів, їх узагальнення і формування необхідних висновків, а також перевірки висновків доступними дослідами. Він рекомендував учителям при ознайомленні дітей із предметами природи звертати увагу дітей на різноманітні властивості цих предметів і вчити дітей вивчати предмети природи за допомогою різних органів чуття. Прагнув, щоб знання дітей про природу були конкретними, заснованими на безпосередньому спостереженні. Важливо знайомити дітей із рослинами і тваринами не в штучних умовах, а в природній обстановці, краще під час екскурсій в природу [2].

Ідею предметного навчання, що актуальна і сьогодні, розвинув послідовник К.Д. Ушинського видатний методист початкової школи В.П. Вахтеров. У своїй праці "Предметний метод навчання" (1907 р), він показав значення й вимоги до методики проведення предметних уроків. Предметні уроки, за В.П.Вахтеровим, – це уроки ознайомлення з предметами за допомогою унаочнення, це предметне навчання в прямому розумінні слова з предметом у руках або перед очима. В.П. Вахтеров предметне навчання оцінював як метод, який дає матеріал для набуття знань, для формування понять і таким чином служить основою розумового розвитку. Основні ідеї В.П. Вахтерова, щодо предметного уроку: а) значно підвищує успішність навчання; б) економія часу на пояснення; в) допомагає сприйняти нові відомості легко, вільно, без особливих зусиль; г) надає точні відомості й певні не лише нові поняття, але і нові уявлення, враження і відчуття; д) дає можливість учню самостійно знайти в предметі ознаки, про які нічого не говорить ні учитель, ні підручник; е) розвиває спостережливість [1].

Аналіз науково-методичної літератури дав можливість виділити основні етапи предметного уроку – спостереження, експеримент, аналіз, порівняння, зіставлення, висновок.

Основні завдання предметних уроків: навчити учнів виділяти найістотніші ознаки, обмірковувати, аналізувати, виокремлювати, підбивати підсумки, доводити правильність чи хибність того чи іншого висновку. Іноді ознаки предметів виділяють і вивчають за допомогою дослідів (сніг, лід, рослини, термометр). На цих уроках максимум часу відводиться на вивчення нового матеріалу (25-30 хвилин) та його закріплення (5-10 хвилин).

На перевірку знань на таких уроках час, як правило, не відводиться.

У ході вивчення нового матеріалу на предметних уроках важливо виділити такі етапи: завдання учням для спостережень за предметами чи явищами, що з ними відбуваються; самостійні спостереження за отриманим завданням та бесіда за результатами спостережень [4]. Закріплення матеріалу традиційно проводиться тими ж прийомами, що і на комбінованому уроці.

Ефективність навчальної діяльності на предметних уроках досягається використанням таких методів, як демонстрація натуральних об'єктів, проведення спостережень, дослідів, виконання практичних завдань. У ході цієї діяльності необхідно систематично зацікавлювати дітей у самостійному пошуку знань, озброювати прийомами дослідницько-експериментальної роботи, вчити спостерігати, аналізувати, систематизувати, порівнювати, удосконалювати, робити висновки.

Література

1. Вахтеров В.П. Избранные педагогические сочинения / Сост.Л.Н. Литвин, Н.Т. Бритаева. – М.: Педагогика, 1987. – 401 с.
2. Герд А.Я. Избранные педагогические труды / Под ред. Б.Е. Райкова. – М.: АПН СССР, 1953.
3. Зуев В.Ф. Педагогические труды / Под ред. Б.Е. Райкова. – М.: АПН СССР, 1956. – 148 с.
4. Люта Т.О. Предметний урок у системі уроків природознавства в початковій школі/Т.О.Люта // Початкове навчання та виховання. – 2006. – грудень. – №34.– С.16-18.
5. Нарочна Л.К. та ін.. Методика викладання природознавства: Навч.посібник / Л.К.Нарочна, Г.В.Ковальчук, К.Д.Гончарова. – 2-е вид., перероб. і допов. К.: Вища шк., 1990. – 302с.

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СУЧАСНИХ КЕРІВНИКІВ ШКІЛ

Прокопчук Н.О. (м. Полтава, Україна)

На сьогодні існує багато загальноосвітніх навчальних закладів, якими керують директори. Але чи всі вони є ефективними і можуть спрямувати діяльність педагогічних колективів для надання якісної середньої освіти. Скажімо, що – ні. На нашу думку, одна з причин цього криється в неефективному та нединамічному керівництві, у відсутності талановитих, інтелектуально розвинених сучасних керівників. Один із шляхів розв'язання цієї актуальної проблеми ми вбачаємо в появі керівників нового стилю, типу керівництва – керівників-лідерів.

Аналіз психолого-педагогічної вітчизняної і зарубіжної літератури з проблем лідерства засвідчив, що це питання є актуальним і викликає інтерес, як науковців, так і практиків. Сучасні дослідження проблеми лідерства доводять, що лідером стає людина, яка наділена лідерськими якостями, або має лідерський потенціал, що може реалізуватись у відповідних ситуаціях.

Спираючись на актуальність даної роботи у якості об'єкта нашого дослідження було обрано лідерські якості у керівників ЗНЗ. Ми проаналізували стан сформованості лідерських якостей у сучасних керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Дослідна робота проводилася на базі 10 шкіл Котелевського району. Провівши різноманітні тести, які надали можливість нам визначити рівень розвитку лідерських якостей у керівників шкіл, проаналізувати результати цих досліджень.

Дослідженням було охоплено понад 40 керівників шкіл (10 директорів шкіл і 30 заступників), що становить 100% досліджуваних. Використовували у своєму дослідженні тестову методику Є. Жарикова та Є. Крушельницького, в основі якої лежить виконання директорами поставлених запитань. Після підведення підсумків виконання даної методики, яка визначає організаторсько-ділові якості керівників маємо наступні результати:

- більше 40 балів, що становить, що даний керівник, як лідер схильний до диктату – 1 керівник школи (2,5%) досліджуваних;
- від 35 до 40 балів мають 14 керівників (35%), у яких лідерські якості виражені на високому рівні;
- від 26 до 35 балів отримали 23 керівники (57,5%) – виражені середньою мірою;
- менше 25 балів мають 2 керівника (5%) – виражені слабо.

Результати можна зобразити за допомогою порівняльної діаграми: